

scoalacool.ro

**REGIMUL HABSBURGIC ȘI MIȘCAREA
DE EMANCIPARE POLITICO-SOCIALĂ
DIN TRANSILVANIA**

Instaurarea puterii austriece în Transilvania

1683 - în contextul respingerii asediului otoman asupra Vienei, Austria a trecut la o politică de extindere teritorială în direcția Dunării și a sud-estului Europei ⇒ 1683-1718 - habsburgii au eliberat teritoriul Ungariei medievale de sub controlul otoman și apoi l-au anexat.

1687-1688 - în Transilvania, s-a instaurat regimul habsburgic.

1691 - prin *Diploma Leopoldină* a fost precizat noul statut politic al Transilvaniei: stăpânirea otomană a fost înlocuită de suzeranitatea austriacă; s-a menținut autonomia Dietei (instituția reprezentativă provincială) și vechile legi; s-au păstrat privilegiile maghiarilor, sașilor și secuilor; s-a păstrat statutul de „*națiune tolerată*” pentru românii ortodocși; conducerea provinciei de către un guvernator numit de împăratul austriac.

15 iunie 1703-1 mai 1711 - Războiul Curuților: instaurarea dominației austriece a întâmpinat rezistența unei părți a nobilimii maghiare, condusă de principele Francisc al II-lea Rackoczi (1703-1711), care a dorit să restaureze independența Ungariei ⇒ înfrângerea răscoalei antihabsburgice.

Al doilea asediu al Vienei (Austria, 1683)

Expansiunea austriacă (1683-1718)

- Teritoriile austriece în anul 1683
- Teritorii anexate de austrieci în anul 1699
- Teritorii anexate de austrieci în anul 1718

NOS LEOPOLDVS

Divina favente Clementia. Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae &c. Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Luxemburgiae, Superioris & Inferioris Silesiae, Wirtembergae, & Teckae Princeps Sueviae, Marchio Sacri Romani Imperii, Burgoviae, Moraviae, Superioris & Inferioris Lusatae, Comes Habsburgi, Tyrolis, Fercis, Kyburgi & Goritiae, Landgravius Alsatae, Dominus Marchiae Slavonicae, Portus Naonis & Salinarum.

Prima pagină din *Diploma Leopoldină* (1691)

Leopold I

Francisc al II-lea Rackoczi

Scenă din războiul austro-turc din 1716-1718

Asemiul austriac asupra Timișoarei otomane (1716)

Biserica Greco-Catolică (Unită cu Roma)

1692-1698 - cu scopul consolidării stăpânirii habsburgice în Transilvania, s-a trecut la organizarea Bisericii Greco-Catolice (Unite cu Roma), prin atragerea unei părți a românilor ortodocși la catolicism.

1692 - printr-o patentă imperială s-a promis clerului ortodox scutiri și privilegii, cu o singură condiție: unirea cu Biserica Romei.

1697 - mitropolitul Teofil, în fruntea unei părți a clerului ortodox, a acceptat unirea religioasă.

1698 - în cadrul Sinodului de la Alba-Iulia, mitropolitul Atanasie Anghel și alți 38 de protopopi au aderat la noua confesiune greco-catolică.

Concesiile făcute de autoritățile habsburgice clerului ortodox: acceptarea supremației Papei de la Roma, trei modificări dogmatice, iar ritualul și calendarul au rămas cele ale Bisericii Ortodoxe.

Consecințele apariției confesiunii Unite cu Roma: ruptură religioasă între românii ortodocși și cei greco-catolici, aceștia din urmă au devenit exponenții mișcării de emancipare națională a românilor transilvăneni, conducătorul luptei fiind episcopul greco-catolic (unit) Ioan Inochentie Micu-Klein (1692-1768).

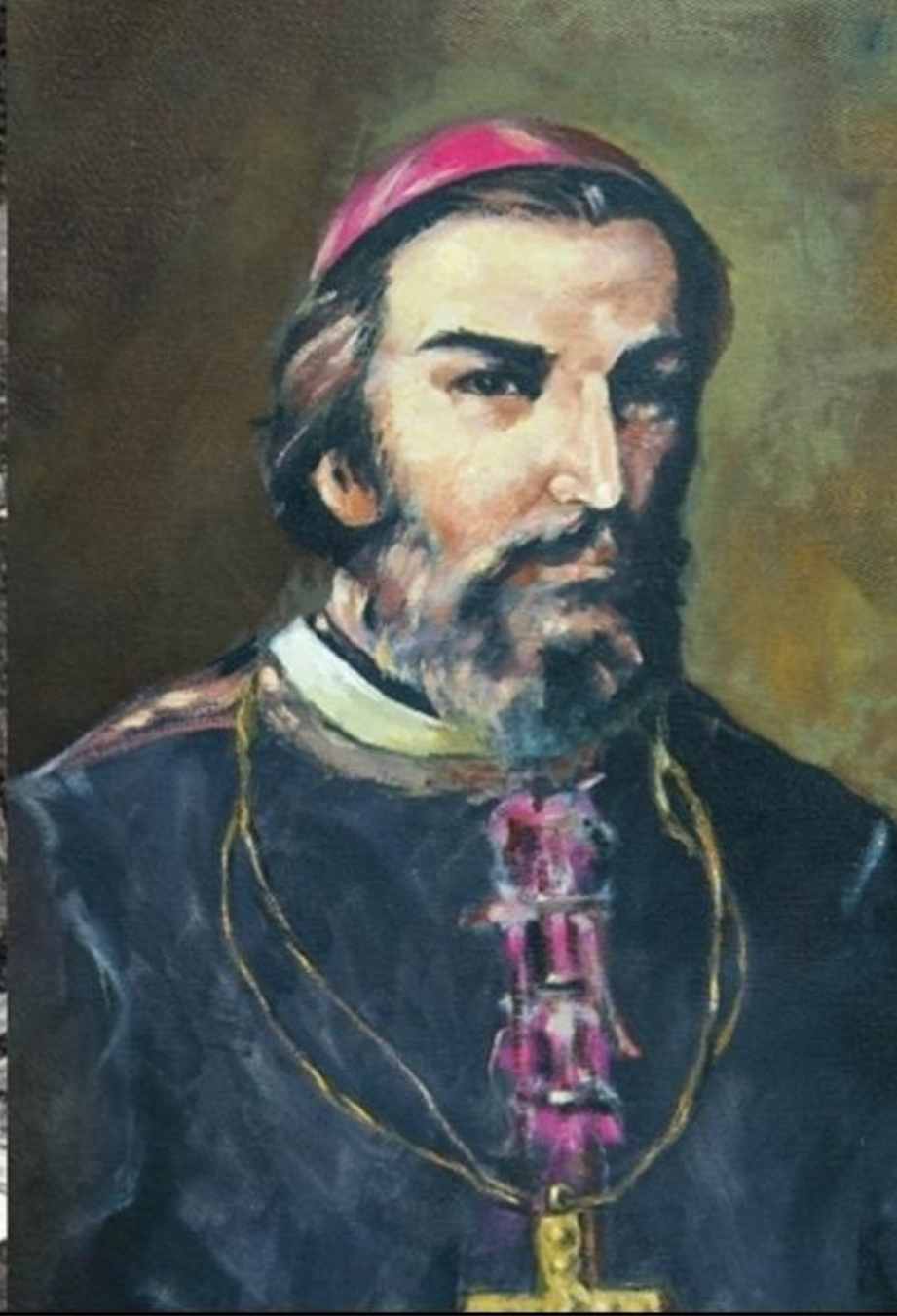
1744 - Ioan Inochentie Micu-Klein a redactat memoriul *Supplex Libellus* (din limba latină: „*Petiția*”), un document ce a cuprins argumente de ordin natural și istoric, care s-au dorit a fi la baza cererii de acordare a drepturilor românilor din Transilvania și reprezentarea acestora în Dietă, rămas însă fără răspuns din partea autorităților imperiale ⇒ exilul episcopului greco-catolic la Roma.

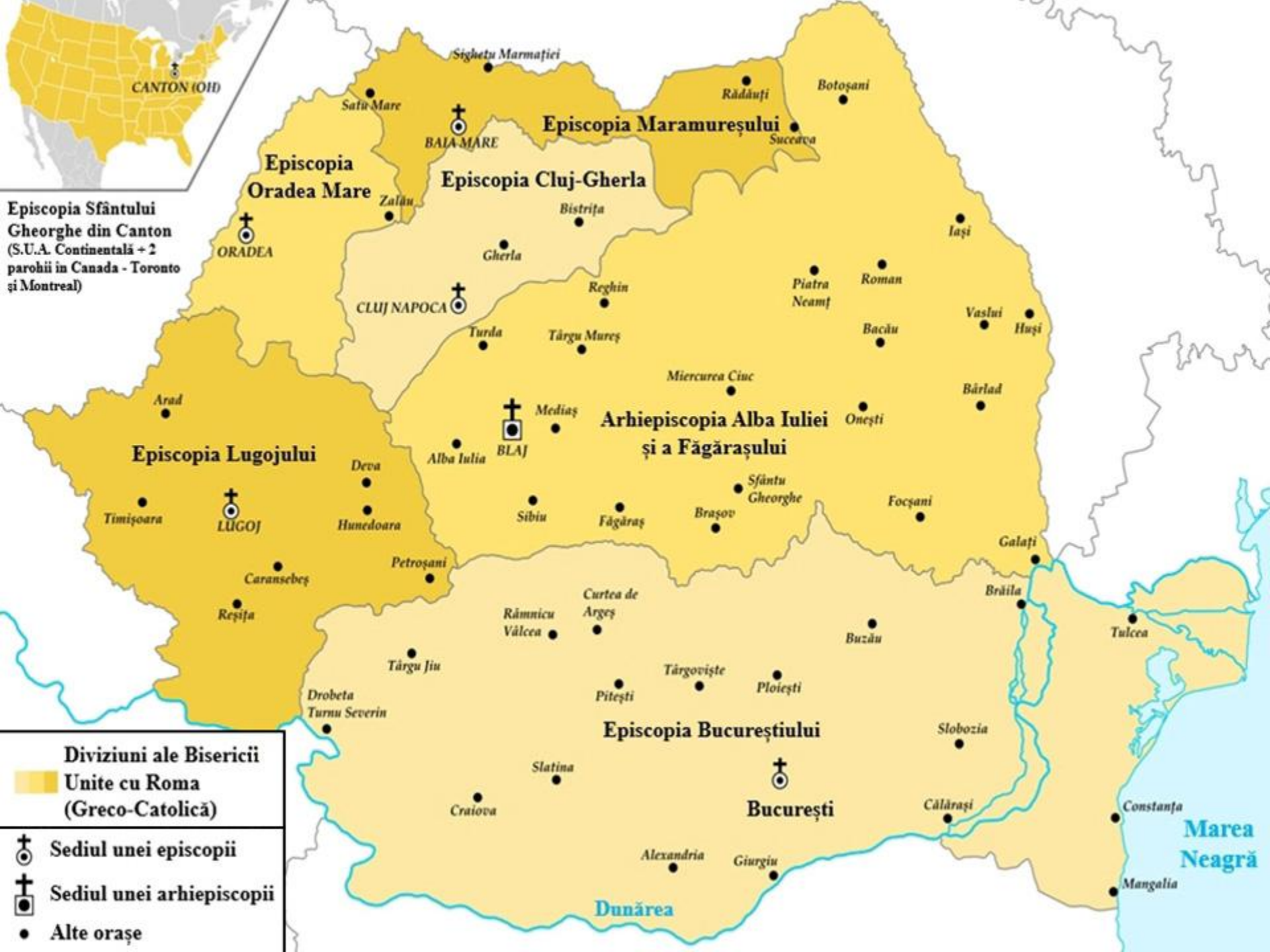
Atanasie Anghel

Biserica din Maieri, ctitoria lui Atanasie Anghel (Alba Iulia, secolul al XVIII-lea)

Ioan Inochentie Micu-Klein

CANTON (OIH)

Episcopia Sfântului Gheorghe din Canton (S.U.A. Continentală + 2 parohii în Canada - Toronto și Montreal)

Diviziuni ale Bisericii
 Unite cu Roma (Greco-Catolică)

- ☩ Sediul unei episcopii
- ☩ Sediul unei arhiepiscopii
- Alte orașe

Episcopia Oradea Mare

Episcopia Cluj-Gherla

Episcopia Maramureșului

Episcopia Lugojului

Arhiepiscopia Alba Iuliei și a Făgărașului

Episcopia Bucureștiului

Dunărea

Marea Neagră

Arad

ORADEA

LUGOJ

BAIA MARE

CLUJ NAPOCA

BLAJ

București

Craiova

Slatina

Alexandria

Giurgiu

Călărași

Constanța

Mangalia

Sighetu Marmăției

Satu Mare

Rădăuți

Botoșani

Zalău

Bistrița

Suceava

Iași

Gherla

Bistrița

Reghin

Piatra Neamț

Roman

Vaslui

Huși

Turda

Târgu Mureș

Bacău

Vaslui

Huși

Miercurea Ciuc

Bârlad

Arad

Alba Iulia

Mediaș

Onești

Sfântu Gheorghe

Focșani

Galați

Timișoara

Deva

Hunedoara

Petroșani

Sibiu

Făgăraș

Brașov

Focșani

Galați

Reșița

Caransebeș

Râmnicu Vâlcea

Curtea de Argeș

Buzău

Brăila

Tulcea

Drobeta Turnu Severin

Târgu Jiu

Pitești

Târgoviște

Ploiești

Slobozia

Slatina

Craiova

Alexandria

Giurgiu

Călărași

Constanța

Mangalia

„Carte presupusă a plângerilor clerului și poporului român unit din Transilvania și din părțile reîncorporate ei, pentru remedii potrivite și pentru consolare, adusă în fața tronului Preasfintei Majestații Regale a Ungariei și Boemiei, în genunchi. (...)

De altminteri, națiunea noastră după intrarea ei cu Traian în această Dacie, a fost oprimată în diferite feluri de vicisitudinile diferitelor timpuri. (...) Chiar principii care au domnit în secolele anterioare, luând în considerare binevoitoare utilitatea națiunii pentru bunul public și pentru conservarea și apărarea patriei, au hotărât să le lărgească un oarecare favor și să le împărtășească echitabil, precum Prea Înaltul Principe al Ardealului Acațiu Barcsai, a dăruit clerului nostru valah pe veci cu imunitate de la plata decimilor, nonelor și alte asemenea dări și plăți. (...)

Cerem:

1. Persoanele noastre ecleziastice, fără cercetarea episcopului, să nu fie închise și anchetate la o pură suspiciune, să nu fie citate la forurile seculare, să nu fie păgubite și amendate; să nu se amestece nimeni în familiile și bunurile lor, ci să-i urmărească în forul competent juridic și să nu fie constrânși la decime sau alte părți. De asemenea, bunurile bisericilor să nu fie profanate.

2. Chiar bisericile noastre să fie considerate ca loc de refugiu sau azil.

3. Onorariile, taxele și alte plăți interzise în diplomele care ne-au fost acordate să nu fie încasate de la preoții uniți. (...)

4. Deoarece nu s-a avut grijă de porția canonică și de fundusuri interne sau externe pentru bisericile noastre, parohilor noștri să le fie atribuite o porție canonică, iar pământurile, pe care preoții le dețin cu drept succesoral, de cumpărare sau de ipotecă, să fie considerate ca pământuri bisericesti și să fie imune de plăți ca și până acum. (...)

6. Chiar națiunea noastră, să fie declarată drept a patra națiune receptă în Transilvania și în părțile alipite ei, printr-o diplomă. La guvern și la stat să fie admisă, să aibă vot în provincie, să aibă funcții și beneficii la fel ca alte recepte, să fie participantă. (...)

8. Articolele, edictele și alte statute făcute împotriva noastră înainte de unire să fie declarate casate și abolite.”

(Supplex Libellus, 1744)

Reformele austriece și răscoala din 1784-1785

Domniile liderilor austrieci Maria Tereza (1740-1780) și Iosif al II-lea (1780-1790) au fost marcate de reforme ce au vizat sistemul social, cultural, administrativ și religios:

- a. 1759 - a fost înființată Mitropolia Ortodoxă Română;
- b. 1765 - Transilvania a devenit Mare Principat, păstrându-și autonomia în cadrul Austriei;
- c. 1777 - a fost emis actul *Ratio Educationis* prin care a fost reorganizat învățământul, ceea ce a permis multor români accesul la educație;
- d. 1781 - prin edictul de toleranță religioasă confesiunea ortodoxă a devenit una legală.

Austria în perioada domniei Maria Tereza (1740-1780)

Maria Tereza

Iosif al II-lea

RATIO
EDUCATIONIS
TOTIUSQUE
REI LITERARIÆ
PER
REGNUM HUNGARIÆ
ET
PROVINCIAS
EIDEM ADNEXAS.

*Bibliotheca Petriensis
Nicolai*

TOMUS I.

VINDOBONÆ,
TYPIS JOAN. THOM. NOB. DE TRATTNERN,
SAC. CÆS. REG. MAJ. TYPOGR. ET BIBL.
MDCCLXXVII.

Primele două pagini din *Ratio Educationis* (1777)

Patent,

Begen der den augsburgisch- und helvetischen Religionsverwandten, dann den nicht unriten Griechen zu gestattenden christlichen Toleranz und ihres privat Exercitii Religionis.

Nur Joseph
der Zweyte, von

Gottes Gnaden erwählter römischer Kaiser, zu allen Zeiten Mehrer des Reichs, König in Germanien, zu Jerusalem, Ungarn, Böhheim, Dalmatien, Kroatien, Slaventien, Galizien, und Lodomerien etc. Erzherzog zu Oesterreich etc. Herzog zu Burgund, zu Lothringen, zu Steyer, zu Kärnten, und zu Krain; Großherzog zu Toskana, Großfürst zu Siebenbürgen, Marggraf zu Mähren, Herzog zu Brabant, zu Limburg, zu Luxemburg, und zu Geldern, zu Württemberg, zu Ober- und Niederschlesien, zu Mailand, zu Mantua, zu Parma, Placenz, Quastalla, Auschwitz und Zator, zu Kalabrien, zu Baar, zu Monferrat, und zu Teschen; Fürst zu Schwaben, und zu Charleville, gefürsteter Graf zu Habsburg, zu Flandern, zu Tyrol, zu Hennegau, zu Riburg, zu Görz und zu Gradisca; Marggraf des H. R. Reichs, zu Burgau, zu Ober- und Nieder-Laufnis, zu Pont a Mousson, und zu Romem; Graf zu Namur, zu Provinz, zu Baudemont, zu Blankenberg, zu Sütphen, zu Saargwerden, zu Salm, und zu Falkenstein; Herr auf der windischen Mark, und zu Mecheln etc. etc.

51.

Ent

In Jahr aber bey den angeführten Dispensationen sich zu thun, wegen welches sehr abzuhalten gemacht werden, gegeben sollten, ist hien zu sehen die Könige von Frankreich, von Preussen, von Oesterreich, und von Sardinien, und von diesen an Uns zu Erhaltung Unserer höchsten Erbscheidung zu erlassen.

Wo es aber um das Jahr vorbey des hiesigen Landes zu thun ist, da ist die Dispensation nach rechts verkommener Landesherren von Unseren höchst- und herrlichen Befehlen zu erlassen.

Worauf sich alle jedermann machen, und nicht widerstehen wird; dann hien zu sehen Unser höchst- und herrlicher Wille und Kommando. Gegeben Wien den 1ten Octob. 1781.

Joseph.

Henricus Coenes a Blumeggen,
Reg. Hoch- & A. A. Prinz-Camerar.

Heinrich Graf von Kerschberg.

Wolfgang Graf von Kerschberg, A. M. Modestus S. J. C. Reg.
Apoll. Majest. secretarius,
Ernst Jakob v. Grotz.

Reformele austriece și răscoala din 1784-1785

1784-1785 - agravarea obligațiilor țărănimii aservite față de nobili și abuzurile acestora și nemulțumirea stârnită de neaplicarea reformelor imperiale în Transilvania, au dus la izbucnirea unei mari răscoale țărănești.

1784 - în Munții Apuseni, a izbucnit o răscoală condusă de Horea (Vasile Ursu Nicola), Cloșca (Ion Oargă) și Crișan (Marcu Giurgiu).

Horea a fost trimis la Viena, la Iosif al II-lea pentru a cere dreptate, dar aici s-a lovit de indiferența nobililor maghiari.

28 octombrie 1784 - la Deva, Horea a declanșat răscoala, momentul culminant fiind atacul asupra cetății omonime.

7 decembrie 1784 - la Mihăileni, după câteva confruntări victorioase, răsculații au fost înfrânți în mod decisiv.

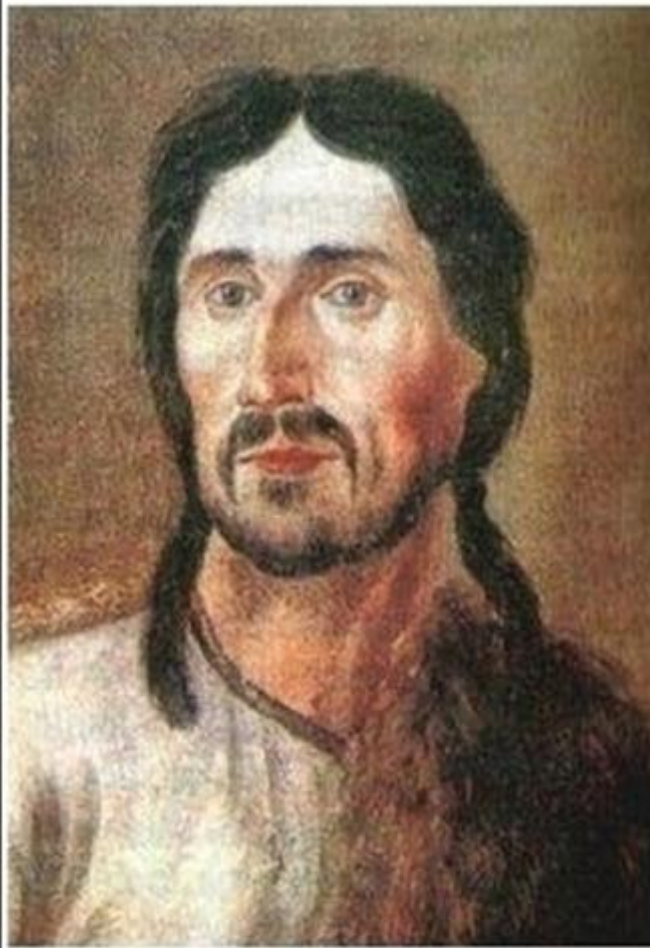
Februarie 1785 - la Alba Iulia, Horea, Cloșca și Crișan au fost închiși ⇒ 28

februarie 1785 - Crișan s-a spânzurat în închisoare, iar Horea și Cloșca au fost executați prin frângere cu roata.

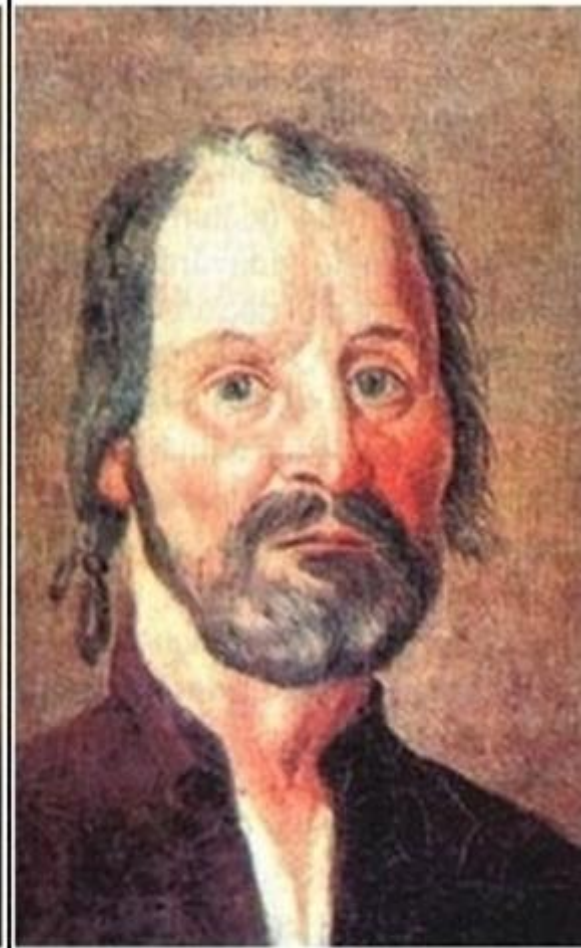
1785 - deși răscoala a fost înfrântă, Iosif al II-lea a impus desființarea legării de glie și acordarea libertății de strămutare pentru țărănimea dependentă din Transilvania.

Horea
(Vasile Ursu Nicola)

Cloșca
(Ion Oargă)

Crișan
(Marcu Giurgiu)

Liderii răscoalei din 1784-1785, Horea, Cloșca și Crișan (secolul al XVIII-lea)

Înfrângerea răsculaților la Mihăileni (7 decembrie 1784)

Execuția lui Horea și Cloșca (Dealul Furcilor, Alba-Iulia, 1785)

Horea, Cloșca și Crișan (detaliu obelisc, Alba Iulia)

Școala Ardeleană

Secolul al XVIII-lea - mișcarea națională românească din Transilvania a fost reprezentată de Școala Ardeleană.

Membri de seamă ai Școlii Ardelene au fost următorii: Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior și Ioan Budai-Deleanu.

1791-1792 - a fost redactat cel mai important program politic modern al românilor din Transilvania, *Supplex Libellus Valachorum Transsilvaniae* (din limba latină: „*Petiția poporului român din Transilvania*”), ce a revendicat cunoașterea și respectarea drepturilor naționale, înlăturarea denumirii de „națiune tolerată” pentru românii transilvăneni și egalitatea în drepturi cu celelalte populații ale provinciei.

1825 - apariția principalei opere a Școlii Ardelene, *Lexiconul de la Buda*, primul dicționar cvadrilingv al limbii române (româno-latino-maghiaro-german).

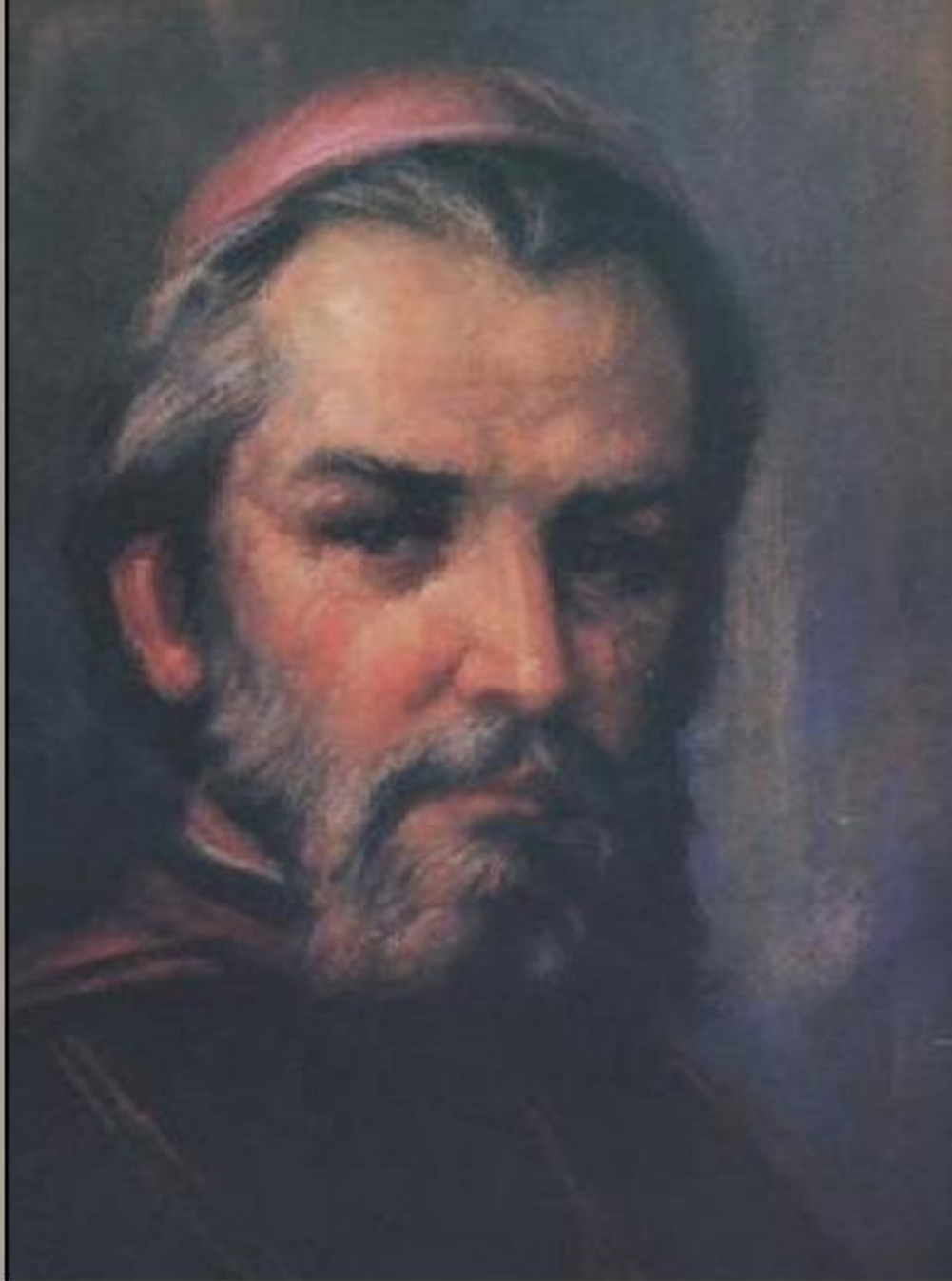
Samuil Micu

Gheorghe Șincai

Petru Maior

Ioan Budai-Deleanu

SUPPLEX LIBELLVS
VALACHORVM
TRANSSILVANIÆ

IVRA TRIBVS RECEPTIS NATIONIBVS COMMVNIA
POSTLIMINIO SIBI ADSERI
POSTVLANTIVM.

CVM NOTIS HISTORICO - CRITICIS
I. C. E.
CIVIS TRANSSILVANI.

CLAVDIOPOLI.

Sumptibus et Typis Martini Hochmeister, Cæs. Reg. Dicast. Typographi & pr.
Bibliopolæ. MDCXCII.

Prima pagină din
Supplex Libellus
Valachorum
Transsilvaniae (1791)

„Națiunea română este cu mult cea mai veche dintre națiunile Transilvaniei din vremea noastră, întrucât este lucru sigur și dovedit, pe temeiul mărturiilor istorice, al unei tradiții niciodată întrerupte, a asemănării limbii, datinilor și obiceiurilor, că ea își trage originea de la coloniile romane aduse la începutul secolului al doilea de către împăratul Traian, în nenumărate rânduri, în Dacia, cu un număr foarte mare de soldați veterani, ca să apere Provincia (...). Drept aceea, Națiunea română, rugătoare și umilă, vine la tronul Majestății Voastre, și, cu venerația și supunerea cuvenită, se roagă și cere următoarele:

1. Ca numirile odioase și pline de ocară: tolerați, admiși, nesocotiți între Stări și altele de acest fel, care (...) au fost întipărite fără drept și fără lege (pe fruntea) națiunii române, acum să fie cu totul îndepărtate, revocate și desființate în chip public, ca nedemne și nedrepte, și astfel, prin îndurarea Majestății Voastre Preasacre, națiunea română să fie repusă în folosința tuturor drepturilor civile și recunoscute.

2. Națiunii suplicante să i se restituie între națiunile recunoscute același loc pe care ea l-a ținut, potrivit mărturiei citate în cele de mai sus a Conventului Fericitei Fecioare din Cluj-Mănăstur, din anul 1437.

3. Clerul acestei națiuni, credincios bisericii orientale, fără discriminare, dacă gândește sau nu în toate la fel cu biserica occidentală, de asemenea și nobilimea și plebea, atât cea orășenească, cât și cea rurală, să fie socotită și tratată drept în același fel ca și clerul, nobilimea și plebea națiunilor care alcătuiesc sistemul uniunii și să fie făcută părtașă la aceleași beneficii.

4. În comitate, scaune, districte și comunități orășenești, cu ocazia alegerii slujbașilor și a deputaților în Dietă, de asemenea când se întâmplă (să se facă) numiri noi sau înaintări în slujbe la dicasteriile aulice și provinciale, să se procedeze în chip just la punerea în slujbă, în număr proporțional, a persoanelor din această națiune.

5. Comitatele, scaunele, districtele, și comunitățile orășenești în care românii întrec la număr celelalte națiuni, să-și aibă numirea și de la români sau să poarte un nume mixt, unguresc-românesc, săsesc-românesc sau, în sfârșit, înlăturându-se cu totul numirea luată de la o națiune sau alta, atât comitatele cât și scaunele și districtele să-și păstreze numai numele acelea pe care și până acum îl purtaseră, după râuri sau cetăți, și să se declare că toți locuitorii Principatului, fără vreo deosebire de națiune sau religie, trebuie să se folosească și să se bucure, după starea și condiția fiecăruia, de aceleași libertăți și beneficii și să poarte aceleași sarcini, pe măsura puterilor lor.

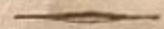
Din cele de mai sus se vede cu prisosință că aceste cereri se sprijină pe echitatea naturală și pe principiile societății civile, precum și pe pactele încheiate (...).”

129057

S
479

LESICON
ROMANESCU-LATINESCU-UNGURES-
CU-NEMTESCU

QUARE
DE MAI MULTI AUTORI, IN CURSUL A TRIDECI, SI
MAI MULTORU ANI S' AU LUCRATU.

SEU

28-9 mm

LEXICON
VALACHICO - LATINO - HUNGARICO -
GERMANICUM

QUOD
PLURIBUS AUCTORIBUS DECURSU TRIGINTA ET
AMPLIUS ANNORUM ELABORATUM EST.

Bibliotheca Hungarica

D. 14203/1957

BUDAE

Typis et Sumptibus Typographiae Regiae Universitatis Hungaricae

1825

Prima pagină din *Lexiconul de la Buda* (1825)

BIBLIOGRAFIE

1. Dumitrescu, Doru, Manea, Mihai, *Mic dicționar enciclopedic de termeni istorici*, Editura Meronia, București, 2008.
2. Barnea, Alexandru (coordonator), Manea, Vasile Aurel, Palade, Eugen, Teodorescu, Bogdan, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corint, București, 2007.
3. Petre, Zoe (coordonator), Căpiță, Carol, Stănescu, Ecaterina, Lung, Ecaterina, Livadă-Cadeschi, Ligia, Ciupală, Alin, Țurcanu, Florin, Vlad, Laurențiu, Andreescu, Sorin, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corint, București, 2008.
4. Adăscăliței, Felicia, Lazăr, Liviu, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corvin, Deva, 2007.
5. Băluțoiu, Valentin, Grecu, Maria, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
6. Scurtu, Ioan, Cristea, Nicolae, Curculescu, Marian, Dincă, Constantin, Soare, Aurel Constantin, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Economică Preuniversitaria, București, 2008.
7. Dondorici, Florentina, Lica, Elena Emilia, Poamă, Emil, Ionescu, Vasile, Osanu, Octavian, Stoica, Relu, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Gimnasium, București, 2008.
8. Stan, Magda, Vornicu, Cristian, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Niculescu ABC, București, 2015.
9. Bărbulescu, Mihai, Deletant, Dennis, Hitchins, Keith, Papacostea, Șerban, Teodor, Pompiliu, *Istoria României*, Editura Corint Educațional, București, 2014.
10. Giurescu, Constantin C., *Istoria Românilor*, Editura ALL, București, 2019.
11. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2008.
12. Bulei, Ion, *O istorie ilustrată a românilor*, Editura Litera, București, 2018.
13. Djuvara, Neagu, *O scurtă istorie ilustrată a românilor*, Editura Humanitas, 2013.
14. Pop, Ioan-Aurel, *Scurtă istorie a românilor*, Editura Litera, București, 2019.
15. Hitchins, Keith, *Scurtă istorie a României*, Editura Polirom, Iași, 2015.
16. Pop, Ioan-Aurel, Bolovan, Ioan, *Istoria Transilvaniei*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2016.
17. Imagini: Google Images (domeniul public).

Vă mulțumim pentru atenție!

ȘCOALA COOL
EDUCAȚIE PRIN CONȚINUT

